

Toimenpiteet salmonellatartuntojen ehkäisemiseksi

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Markku Kuusi

Tartuntatautien torjuntayksikkö

THL

Salmonellat

- Yli 2400 serotyyppiä
- Yleisimmät *S. Typhimurium* ja *S. Enteritidis*
- Vuosittain Suomessa 2000 – 3000 tapausta tartuntatautirekisteriin
- Valtaosa tartunnoista (80 %) ulkomailta
- Viime vuosina 1 – 8 kotimaista epidemia vuodessa
 - välittäjäelintarvikkeina mm. idut, pastöroimattomat maitotuotteet, lihatuotteet, salaattit

Salmonellan leviäminen

- Elintarvikkeiden välityksellä
 - tuotannossa/kuljetuksessa saastunut
 - elintarviketyöntekijän saastuttama
- Veden välityksellä
 - Suomessa poikkeuksellista
- Henkilöstä toiseen
 - hyvä käsihygienia ehkäisee hyvin

Salmonellan taudinkuva

- Itämisaika 6 – 72 tuntia
- Oireet
 - ripuli, kuume, vatsakivut
- Joskus sepsiksiä, erityisesti tietyt serotyypit
- Mikrobilääkehoito vain jos
 - pitkittynyt tauti
 - viite yleisinfektiosta
 - ikä alle 1 vuosi tai vanhus
 - vaikea perussairaus

Erittyminen ulosteeseen

- Yleensä loppuu 4 – 5 viikon kuluessa
- 10 %:lla ad 12 viikkoa
- pitkäaikaiskantajuus (> 1 vuosi) alle prosentilla

Diagnostiikka

- Ulosteviljely
 - F-Baktvi1
 - F-Baktvi3
 - F-Salm-Vi
- Tarkempi tyypitys
 - serotyypitys (Kliin. mikrobiologian laboratorio tai KTL-SUBA)
 - faagityypitys (KTL-SUBA)
 - genotyypitykset tarpeen mukaan epidemiatilanteissa
 - mikrobilääkeherkkyys

Riskityö

- Suuri leviämiskiriski
- Altistuneella suurentunut vakavan taudin riski
 1. **työ sairaalan vastasyntyneiden osastolla tai ruuan valmistuksessa**
 2. **vesilaitoksessa välittömässä kosketuksessa jaeltavan veden kanssa**
 3. **työssä käsitellään paljain käsin helposti pilaantuvia elintarvikkeita**
 4. **työskentely maidonkäsittelytehtävissä tilalla, joka harjoittaa maitotuotteiden suoramyyntiä tai toimittaa maitoa meijeriin, jossa maitoa ei pastöroida**

Riskityötä tekevien salmonellatutkimukset (1)

- Perustuu TT-lakiin ja –asetukseen sekä STM:n ohjeeseen
- Työhöntulotarkastus
 - riskityöhön tuleva henkilö, yli 1 kk työsuhde
 - haastattelu
 - F-Salm-Vi
 - käynti Pohjoismaiden ulkopuolella 3 kk aikana
 - itsellä tai perheessä vatsatautioreita 1 kk aikana

Riskityötä tekevien salmonellatutkimukset (2)

- Ulkomaanmatkan jälkeen
 - matkan aikana tai jälkeen oireita (F-Baktvi1)
 - siirretään muihin tehtäviin, kunnes viljelytulos valmistuu
 - ≥ 4 vrk matka Pohjoismaiden ulkopuolelle (F-Salm-Vi)

Toimenpiteet kun todettu salmonellatartunta (1)

- Riskityöstä pidättäminen
 - siirto tehtäviin, joissa ei tartuntariskiä tai
 - pidätetään kokonaan työstä
- Seurantanäytteet – vain riskiryhmiin kuuluville
 - salmonellavapauden toteaminen
 - 3 peräkkäistä negatiivista näytettä
 - 1. näytteet aikaisintaan viikko positiivisesta tuloksesta
 - mikrobilääkeharkinta, jos näyte vielä 4 viikon kuluttua positiivinen
- Ei riskityössä ⇒ ei seurantanäytteitä
- Perheenjäsenet ⇒ näytteet vain mikäli oireita

Toimenpiteet kun todettu salmonellatartunta (2)

- Hygieniaopetus kaikille = hyvä käsi- ja WC-hygienia
 - erityisesti korostettava mikäli
 - laittaa ruokaa
 - hoitaa vanhuksia tai pieniä lapsia

Erityisryhmät

- Päiväkotilapset
 - poissa oireiden ajan + 1 vrk
- Koululaiset
 - oireiden mukaan
- Laitosmaisissa oloissa asuvat
 - ei saa osallistua muille tarjottavan ruuan valmistukseen tai käsittelyyn
 - oireilevat varusmiehet eivät metsäharjoituksiin
- Kaikille korostettava ja opetettava hyvää käsihygieniaa

Tartuntalähteen selvittäminen

- Ulkomaanmatkat
 - 7 vrk ennen oireita
 - perheenjäsenet 2 vrk – 2 kk ennen oireita
- Lähikontaktit
 - oireet lähiympäristössä ja samassa taloudessa
- Riskielintarvikkeet
 - lihatuotteet, idut, pastöroimaton maito
 - ulkomailta tuodut elintarvikkeet
 - ulkomailla syödyt riskielintarvikkeet
- Eläinkontaktit
- Muut: poikkeava vesi, joukkoruokailut tms

Kustannukset ja ilmoittaminen

- Salmonella yleisvaarallinen tartuntatauti
 - tutkimus, hoito, lääkkeet, eristäminen potilaalle maksuttomia
 - mikrobiologian laboratorio tekee tartuntatauti-ilmoituksen
 - lääkärin ilmoitus vain S. Typhi ja Paratyphi
- Elintarvikkeen/veden välityksellä leviävä epidemia
 - epäilyilmoitus Kansanterveyslaitokseen
- Sairastunut tuotantoeläintilalla ⇒ yhteys kunnaneläinlääkəriin

